

Mikä? v Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus
Kirjoittajat Kirjoittajaohjeet Politiikasta kouluissa

Mikki Hiiri kulttuurisodassa

9.6.2022 / Kirjoittaja Mikko Poutanen / Artikkelit / kulttuurisota, vaalirahoitus, woke-kulttuuri, Yhdysvallat / 7 minuutiksi luettavaa

Työntekijöidensä painostuksesta The Walt Disney Company otti kantaa Floridan uutta, seksuaalivähemmistöjen näkyvyyttä kouluissa koskevaa lakia vastaan. Yrityksen kannanotto synnytti kitkerää kritiikkiä osavaltion republikaaneissa ja johti Disneyn autonomisen erikoisstatuksen poistamiseen osavaltiossa.

Yhdysvaltojen republikaanipuolueen talouspolitiikkaa on pitkään pidetty suuryrityksiä hyödyttävänä. Republikaanit ovat myös edistäneet tulkintaa, minkä mukaan suuryrityksillä on katsottu Yhdysvalloissa olevan laillinen oikeus sananvapauteen, jota ne harjoittavat tyypillisesti rahoittamalla vaalimainoksia tai poliitikkojen vaalikampanjoita.

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND). [Lue lisää tekijänoikeuksista.](#)

Selaa arkistoa

demokratia

Venäjä Euroopan

unioni populismi

Suomi Yhdysvallat

Retoriikka

Turvallisuuspolitiikka

Media Maahanmuutto

ilmastonmuutos Yliopisto

Tutkimus Eurooppa Tasa-arvo

Terrorismi talous Ulkopoliitiikka

Vaalianalyysit Ranska DocPoint

Puolueet Ihmisoikeudet

Ympäristöpolitiikka Identiteetti Aktivismi

Uskonto Äärioikeisto Kysy politiikasta Historia

sukupuoli Turkki työ Sosiaalinen media

Perussuomalaiset Ukrainan kriisi Tutkijavideot

nuoret pakolaisuus osallistuminen

Viime vuosina tämä suhde vaikuttaa kuitenkin vaarantuneen. Vuonna 2021 republikaanien johtaja senaatissa Mitch McConnell [varoitti yrityksiä sekaantumasta politiikkaan](#), kun ne tekivät sen ”wokeismin”, eli [yhteiskunnallisten epäkohtien tiedostamisen](#) nimissä. Käsitettä lähinnä käytetään – [myös kansainvälisesti](#) – leimaavasti, eli ”wokeismia” vastustaen.

Vaikuttaakin siltä, että lisääntynyt yritysaktivismi on vetämässä yritykset mukaan yhdysvaltalaisista polarisoituvaa politiikkaa hahmottavaan ”kulttuurisotaan.”

McConnellin varoituksen taustalla olivat joidenkin suuryritysten [kriittiset kannanotot](#) republikaanien kontrolloiman Georgian osavaltion äänestysoikeutta rajoittavaan lainsäädäntöön. Samaa kritiikkiä esitti myös [Yhdysvaltain baseball-liiga MLB](#).

Vaikuttaakin siltä, että lisääntynyt [yritysaktivismi](#) on vetämässä yritykset mukaan yhdysvaltalaisista polarisoituvaa politiikkaa hahmottavaan ”[kulttuurisotaan](#).”

Tässä artikkelissa pohditaan, mitä Floridassa keväällä 2022 kärjistynyt republikaanien reaktio The Walt Disney Companyn yritysaktivismia vastaan kertoo tästä kehityskulusta.

Mistä koulussa saa puhua?

Maaliskuun 2022 lopussa republikaaninen Floridan kuvernööri Ron DeSantis vahvisti osavaltiossa säädetyin lain, joka korostaa vanhempien oikeuksia määrittää, mitä heidän lapsensa kuulevat koulussa. Laki tunnetaan [sen vastustajien parissa](#) ”Don’t Say Gay” (suom. Älä puhu homoudesta) -lakina. Laki kieltää seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuoli-identiteetistä puhumisen kouluissa 3. luokkaan asti.

Oppilaille ei nytkään näistä aiheista minkään opetussuunnitelman puitteissa opeteta, eli kyse olisi pikemminkin luokkakeskustelujen rajoittamisesta. Lain puitteissa opettajien pitäisi pyrkiä esimerkiksi olemaan tuomatta esiin sitä, jos oppilaalla on vaikkapa kaksi isää tai jos opettaja itse on samansukupuolisessa suhteessa.

Yhdysvaltalaisille konservatiiveille on tullut entistä tärkeämmäksi se, että ”wokeismin” kaltaista arvoliberaalia politiikkaa tulee vastustaa erityisesti kouluissa.

Lain taustalla vaikuttaisi olevan vastaava republikaanien käsitys siitä, että jostain aiheesta puhuminen on itsessään haitallista – tai kuten DeSantis sanoo,

Tarkennettu haku

Hakusana

Ajanjakso

Kirjoittajat

Avainsanat

Hae

Uusimmat podcastit

 Politiikasta
Luokkasamastumi...

50:04

122

Politiikasta - Luokkasamastumine...

Politiikasta - Apuraha, tunteet ja ...

Politiikasta - Vuosi Bidenia Trump...

Politiikasta - Vuosi Bidenia Trump...

Politiikasta - Poliittisen osallistu...

Politiikasta - Edustajuus puntaroi...

Politiikasta - Yritykset, yhteiskunt...

Politiikasta - Vaalipolitiikkaa ja ka...

Latest tracks by [Politiikasta](#)

Privacy policy

lasten seksuaali-identiteetin sumentamisen [indoktrinointia](#). DeSantis on jopa viitannut homoseksuaalisuudesta puhumiseen seksuaaliseen [hyväksikäyttöön houkutteluna](#) (engl. *grooming*).

Koska koulu opettaa lapsille arvoja, jotka voivat olla vanhemmille vieraita, koulut nähdään Yhdysvaltoja jakavien [kulttuurisotien etulinjana](#).

Yhdysvaltalaisille konservatiiveille on tullut entistä tärkeämmäksi se, että ”wokeismin” kaltaista arvoliberaalia politiikkaa tulee vastustaa erityisesti kouluissa. Käsitys on, että liberaalit arvot romuttavat niin yksilön kuin kansakunnankin moraalin.

Kulttuurisodat luovat korostetun pelkokeskeistä politiikkaa maailman muutoksesta ja aiempien totuuksien kyseenalaistuksesta. Jo ennen Floridan lakia yhdysvaltalaisissa kouluissa oli kiistelty ”kriittisestä rotuteoriasta” (engl. *Critical Race Theory* – CRT), jonka opettamisen lopettamista kouluissa republikaanit olivat vaatineet.

Yksinkertaisimmillaan CRT voidaan ymmärtää tavaksi opettaa Yhdysvaltain historiaa rakenteellinen rasismi huomioiden. Historiaa ei opeteta näin kouluissa, vaan se on alun perin ollut [yliopistotason teoreettinen lähestymistapa oikeustieteen opetuksessa](#).

Niin Floridan seksuaalivähemmistöjen näkyvyyttä koulussa rajoittavan laki kuin CRT:tä vastustava lainsäädäntö kehystetään vanhempien oikeuksien peräämisenä: vanhemmilla täytyi olla oikeus määrittää, mitä heidän lapsensa koulussa oppivat ja näin [suojella lapsiaan haitalliselta opetukselta](#).

Yksilönvapautta korostavassa yhdysvaltalaisessa poliittisessa kulttuurissa vanhempien väliintulon koulussa oikeuttava retoriikka vetoaa maalaisjärkeen.

Kulttuurisotien ”tyhjät merkitsijät”

Lainaten politiikan teoretikon Ernesto Laclaun erityisesti [populistisessa retoriikassa](#) esiintyvää käsitettä, kulttuurisotien kiistakapulat, kuten CRT, toimivat yhdysvaltalaisessa politiikassa ”tyhjänä merkitsijänä”. Tyhjän merkitsijän voi kukin täyttää itselleen sopivimmalla merkityksellä.

Vahvan tunnemerkeyksen syntyminen tyhjään merkitsijään miltei edellyttää sitä, että aiheen taustoihin ei ole perehtynyt. Kun CRT:n kaltainen tyhjä merkitsijä on ladattu äärimmäisen negatiivisilla merkityksillä, vanhemmat edellyttävät oikeuttaan toimia sitä vastaan ja edellyttää sen poistamista opetuksesta, vaikkei se siellä alun perin olisi ollutkaan.

CRT:tä ei ole republikaanien retoriikassa pyritty taustoittamaan, vaan käyttämään teoriaa nimenomaan tunnepohjaisena latauksena. Tyhjän merkitsijän retoriikan tehokkuudesta kertoo se, että republikaanien [CRT:n vastustuksen](#) voidaan katsoa nostaneen republikaanien Glenn Youngkinin voittoon Virginian osavaltion kuvernöörinvaaleissa.

Kulttuurisodassa johdonmukaisuus ei ole yhtä tärkeää kuin sen käsitetty voitto.

Youngkin rinnasti Yhdysvaltain historiallisen rasismien käsittelyn myös poliittiseen indoktrinaatioon ilmaistessaan konservatiivien näkemyksen, jonka mukaan koululaisten ei tulisi oppia rakenteellisesta rasismista, koska se synnytti (valkoisissa) lapsissa hämmennystä ja syyllisyydentuntoa.

Lisäksi lain säätäminen tyhjää merkitsijää vastaan on kovin vaikeaa, koska tämä ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Tästä syystä lakien sanamuoto onkin kovin epäselvä, mikä on herättänyt opettajissa pelkoa mahdollisesti potkuihin johtavasta lipsahduksesta luokassa. Laki myös rohkaisee lapsia ja vanhempia aktiivisiin ilmiäntöihin ”kielleyistä aiheista”.

Tätä voi pitää jokseenkin ironisena huomioiden, kuinka paljon nimenomaan arvokonservatiivit puhuvat tuomitsevasti ”cancel-kulttuurista” sanavapauden rajoittamisena. Kulttuurisodassa johdonmukaisuus ei ole yhtä tärkeää kuin sen käsitetty voitto.

Yritysaktivismi kulttuurisodassa

Republikaanit ovat historiallisesti olleet 1900-luvulla Yhdysvalloissa ison pääoman ja suuryritysten puolue. Republikaaneille esimerkiksi oli tärkeää ajaa korkeimman oikeuden kautta niin kutsuttu Citizens United -päätös. Sen mukaan yritykset olivat vaalien suhteen oikeustoimihenkilöitä, joilla oli oikeus Yhdysvaltain perustuslain ensimmäinen lisäyksen mukaiseen sananvapauteen, jota ne harjoittivat rahoittamalla poliitikkojen kampanjoita.

Päätöksen mukaan yhtiöt voivat harjoittaa sananvapauttaan lahjoittamalla lähes rajattomasti vaalirahaa poliitikkojen vaalikampanjointiin tai jopa itsenäisesti kampanjoita jonkun ehdokkaan puolesta tai tätä vastaan.

Päätöstä on kritisoitu, koska sen on katsottu lisänneen rahan vaikutusta kohtuuttomasti yhdysvaltalaisessa politiikassa. Tämän on puolestaan nähty hyödyttävän enemmän republikaaneja. Poliitikan tutkija Wendy Brown näkee päätöksen yhdysvaltalaisesta demokratiaa kaventavana tekijänä.

Samaan aikaan tämä tausta juuri tekee Floridan tapauksesta niin mielenkiintoisen. The Walt Disney Company on merkittävänä työllistäjänä ja turismin vetonaulana rahallisesti tukenut osavaltion johtavia poliitikkoja, myös Ron DeSantista.

Päätöstä on kritisoitu, koska sen on katsottu lisänneen rahan vaikutusta kohtuuttomasti yhdysvaltalaisessa politiikassa.

Tämä sekaantuminen politiikkaan toisaalta kääntyi Disneytä vastaan, kun moni sen [työntekijä ja asiakas katsoi yrityksen hiljaisuuden ja rahallisen tuen tukevan republikaanien politiikkaa](#) . Työntekijät toisin sanoen edellyttivät työnantajaltaan [yhteiskunnallista yritysaktivismia](#) – Disney tuskin olisi oma-aloitteisesti asiassa toiminut.

Disneyn aktivismia seurasi osavaltion republikaanien, ja etenkin DeSantisin, vastareaktio. Kuin McConnellin esimerkkiä noudattaen, Floridan republikaanit katsoivat, että yritys oli asiattomasti sekaantunut politiikkaan – tai suuremmin ottanut kulttuurisodassa ”wokeismin” puolen.

Työntekijät toisin sanoen edellyttivät työnantajaltaan [yhteiskunnallista yritysaktivismia](#) – Disney tuskin olisi oma-aloitteisesti asiassa toiminut.

Tässä kontekstissa republikaanien aiempi yksiselitteinen liike-elämän tuki on muuttunut ehdolliseksi. Kuvion voisi nähdä niin, että koska republikaanit ovat aktiivisesti ajaneet yritysten taloudellista etua esimerkiksi alhaisella verotuksella, niin näillä firmoilla ei pitäisi olla mitään asiaa kritisoida heidän politiikkaansa muilla aloilla.

DeSantis aloitti lakimuutoksen, ja vastauksena – rangaistuksena – [poisti Disneyltä Disney Worldin erityisen autonomisen aseman](#) . Disney World oli vuodesta 1967 saakka pyörittänyt yli 100 neliökilometrin alueellisesti itsenäistä ”kuntaa” osavaltion sisällä. Liikettä voi pitää näkyvänä varoituksena muille korkean profiilin yrityksille, etenkin kun huomioidaan, että Disneyn erikoisoikeuksien poistaminen saattaa tulla [kalliiksi florialaisille veronmaksajille](#) .

Republikaanien suunnan muutos

DeSantis vaikuttaa itse saaneen sekä [merkittävää näkyvyyttä sekä lisää rahaa vaalikassansa](#) Disneyn julkisen rivityksen ansiosta. Lisäksi kulttuurisotien konservatiivien sankariksi nouseminen voi edistää DeSantiksen pyrkimyksiä valtakunnan politiikassa yhä suosittun, entisen presidentin [Donald Trumpin mallin mukaisesti](#) . Uusimmissa republikaanien sisäisissä gallupeissa [DeSantis on jo jopa ohittanut Trumpin](#) .

Kulttuurisodan taistelut ovat näkyvämpiä ja merkityksellisempiä republikaanien äänestäjille kuin perinteiset talouskysymykset.

Toisaalta republikaanien uuden suuntauksen on katsottu [kyseenalaistavan puolueen tähänastisen liike-elämälle myönteisen imagon](#) . Tämän voidaan

katsoa heijastavan sitä, että kulttuurisodan taistelut ovat näkyvämpiä ja merkityksellisempiä republikaanien äänestäjille kuin perinteiset talouskysymykset. Vaikka kulttuurisota ei ole uusi tapa hahmottaa Yhdysvaltain sisäpolitiikkaa, republikaanien politiikka vaikuttaa olevan muutoksessa ehdottomampaan suuntaan viime vuosina.

[Kulttuurisotaa korostavan vaalikampanjoinnin](#) pioneerina voitaneen pitää Trumpin entistä kampanjapäällikköä Steve Bannonia, jonka ”wokeismin” vastainen linja sai miehen vielä alkuvuonna 2022 kehuaan [Venäjän presidenttiä Vladimir Putinia](#) [anti-wokena johtajana](#). Sittemmin Venäjän hyökättyä Ukrainaan moni muukin samoin puhunut republikaani on joutunut [tarkistamaan kantaansa](#).

”Wokeismin” vastainen kulttuurisota on siis johtanut jo republikaanien yritysmuotoisen politiikan kyseenalaistamiseen sekä perinteisen konservatiivisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan, jossa Venäjä ja Kiina on monesti nähty keskeisenä maailmanpoliittisena vastapelureina, hämärtymiseen.

Uuden mallin seuraajat?

Tällä muutoksella on myös laajempia seurauksia. Koska oikeistolaiset konservatiivipuolueet ovat tätä nykyä hyvin verkottuneita, toimivia poliittisia strategioita seurataan kansainvälisesti. Samoin kuin Yhdysvalloissa, [esimerkiksi Unkarissa](#) nimenomaan koulutus on valikoitunut kulttuurisotien kohteeksi. Ei ehkä olekaan ihme, että Unkarin nykyinen pääministeri Viktor Orbán on [kovassa nosteessa yhdysvaltalaisen republikaanien parissa](#).

Yhdysvaltojen kulttuurisodat ovat näin kasvattaneet kansainvälisen ulottuvuuden. Myös [suomalainen yritysaktivismi on kasvamaan päin](#), jolloin voidaan odottaa, että sen vastustuskin kasvaa. Kulttuurisodassa kannanotosta pitäytyminenkin voidaan tulkita politiikkaan sekaantumiseksi – tai jopa puolen valitsemiseksi.

Suomessa kulttuurisotien kehystä on näkynyt pääasiassa perussuomalaisten poliittisessa retoriikassa. Esimerkiksi seksuaalivähemmistöistä ja sukupuoli-identiteetistä puhuminen oli perussuomalaisten entiselle puheenjohtajalle Timo Soinille ”[homorummutusta](#)”, johon nivoutuvat myös muut konservatiivisen maailmankuvan uhkaajat, kuten ”[kulttuurimarxistit](#)”.

Koska oikeistolaiset konservatiivipuolueet ovat tätä nykyä hyvin verkottuneita, toimivia poliittisia strategioita seurataan kansainvälisesti.

”Wokeismia” vastaan puhui myös entinen puheenjohtaja Jussi Halla-aho. Samoin Suomessakin erityisesti [uskonnolliset konservatiivit](#) katsovat sananvapautensa kaventuneen.

Kulttuurisodan käsittely on haaste medialle ja tutkijoille. Kulttuurisotien kamppailut herättävät yleensä herkullisia otsikoita, joihin media herkästi tarttuu ja antaa samalla tapahtumille ja poliitikoille näkyvyyttä. Kulttuurisodissa poliitikot tai poliittiset kommentaattorit toisinaan soveltavatkin [trollauspolitiikan](#) kaltaista tarkoituksellisen provosoivaa viestintästrategiaa.

Mediatutkija ja sukupuolentutkimuksen professori Anu Koivunen [on huomauttanut](#), että suomalaisessakin kulttuurisotien poliittisia jakolinjoja jakavassa keskustelussa tutkijat ovat joko tämän laajemman narratiivin sankareita haastaessaan ”wokeismia” tai roistoja tukiessaan sitä.

Tutkitulla tiedolla on vain vähän merkitystä julkisessa keskustelussa, jos ja kun retoriikka painottuu tunnepohjaisiin ja negatiivisilla merkityksillä ladattuihin tyhjiin merkitsijöihin.

Mikko Poutanen on yhteiskuntatieteiden tohtori ja tutkijatohtori Tampereen yliopistossa sekä Poliitikasta-lehden vastaava päätoimittaja.
